

УДК 327.5(477+470)

Сокалош Олександр,
*студент магістратури спеціальності «Країнознавство»
факультету міжнародної політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Науковий керівник: канд.іст.наук, доц. В.І. Андрейко*

ШЛЯХИ ВРЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ

У статті викладено результати емпіричного дослідження щодо військового конфлікту на Україні. Аналіз наукової літератури засвідчує, що характеристика цього конфлікту є досить актуальною враховуючи той факт, що в ній ідеться про українську державу.

Ключові слова: анексія Криму, військова агресія, боротьба з тероризмом, Антитерористична операція (АТО), Україна, Нормандський формат, Російська Федерація, Мінські домовленості.

Конфлікт на Сході України є наочним прикладом того, що Російська Федерація цілеспрямовано не дотримується ні системи міжнародного права, ні правил людяності, і тим більше, не дотримується прав та свобод людини. Російсько-український конфлікт, який почався з анексії Криму і переріс у збройний конфлікт, триває по сьогоднішній день і є одним з головних чинників формування нової моделі міжнародних відносин. На сьогодні на рівні із сирійським конфліктом і з боротьбою проти Ісламської держави Іраку та Лівану (ІДІЛ) військовий конфлікт на Донбасі є однією з ключових проблем, які потрібно вирішити, використовуючи всі методи та засоби впливу на міжнародному рівні.

Метою статті є спроба проаналізувати події, які почалися в березні 2014 року з анексії Криму та подальшої ескалації воєнних дій на Донбасі.

Війна Росії проти України ніколи не припинялася навіть після підписання договору про дружбу з Україною. До економічної, інформаційної, гуманітарної, політичної, дипломатичної, а в останні два роки Росія долучила в цей список ще і військовою агресією і окупацією українських територій: Криму і частину Донбасу. Якби це не було цинічно, але навіть сьогодні Росія заперечує присутність своїх військ на Донбасі. І це не дивно, бо така політика РФ повністю відповідає стратегії російського та імперського панування, спрямованої на знищення української нації через комплексну русифікацію українського етносу або фізичне знищення тих українських суспільних елементів, які противились денационалізації та русифікації.

Російський імперіалізм завжди відкидав західні гуманістичні цінності. А нинішнє російське керівництво не відмовилося від традиційної імперської стратегічної лінії, підкресливши її досягненнями технологічного прогресу і активно використовуючи демократичні інститути західного світу для підриву їх зсередини.

Це не лише війна проти України але й локальний прояв геополітичної війни проти світової цивілізації! В тому, що цього не усвідомлюють західні лідери, і полягає загроза для України і світового співтовариства. Росія максимально намагається використати так звану боротьбу з тероризмом для ослаблення і дестабілізації Заходу, зокрема Європи. Росія хоче, по суті, щоб з неї зняли санкції і тим самим довести що вона є «корисною» для світу в боротьбі з міжнародним тероризмом [1; 3].

Для того, щоб почав вирішуватися російсько-український конфлікт, насамперед, треба вжити таких заходів:

- повинен бути законодавчо визначений статус захоплених територій Донбасу як тимчасово окупованих;

- припинити називати війну АТО (антитерористичною операцією) через той беззаперечний факт, що на Україні воюють професійні солдати РФ, а не «шахтарі», які повстали проти хунти;
- на території Донбасу необхідно запроваджувати воєнний стан;
- з агресором – РФ мають бути розірвані будь-які дипломатичні, торговельні, гуманітарні відносини;
- офіційно визнати, що терміни, визначені Мінськими домовленостями, завершилися 1 січня 2016 року і російська сторона не виконала жодного з цих пунктів [2].

Воєнна складова цього конфлікту є не менш важливою, і щоб вирішити цю проблему, з боку військових потрібно вжити таких заходів: від пасивної оборони необхідно переходити до активних дій, тобто:

- наносити адекватні відплатні удари у відповідь на обстріли наших військових, цивільні об'єкти і мирне населення;
- наносити удари по колонах воєнної техніки, яка заходить на територію України;
- спецоперації у тилу ворога на окупованих територіях, знищення комунікацій;
- поетапне відвоювання окремих населених пунктів і поступове витіснення окупантів з території України.

Деокупація без силової складової неможлива. Затягування звільнення окупованих територій буде тільки збільшувати загрози для української держави і штовхати нас до поетапної капітуляції. Пасивне відсиджування наших військ в окопах тільки деморалізує українську армію, народжує безнадію і капітулянтські настрої в суспільстві [3].

Закордонна політика України потребує кардинальних змін поведінки з позиції об'єкта зовнішніх впливів на суб'єкта міжнародної політики з позицій захисту національних інтересів України.

- **по-перше:** Україна повинна припинити будь-які переговори з закордонними партнерами про систему державно-політичного устрою (зміни до Конституції, вибори в Донбасі тощо). Ці питання в принципі не можуть бути темою переговорів з іноземними державами. Це виключно суверенне право українського народу. І народ не уповноважував керівників держави виносити ці питання на обговорення.

- **по-друге:** українське керівництво повинне постійно нагадувати нашим європейським партнерам (керівникам всіх, без винятку європейських, північно-американських держав) роз'яснювати, що російсько-українська війна – це частина (воєнна) геополітичної стратегічної війни цивілізаційного характеру: антидемократичного, антигуманного, азійського деспотизму проти правової гуманістичної системи Заходу.

Україна на передовій лінії війни з російським агресором і захищає не тільки себе, але і Європу як територіально, так і з питань збереження цінностей [3].

Україна зараз знаходиться найбільш важкій політичній ситуації за всю історію її незалежності, йдеться у Меморандумі, який був підписаний депутатом німецького Бундестагу, заступником голови «Німецько-українського форуму» Карлом-Георгом Вельманом і головою «Німецько-українського форуму» Райнером Лінднером за підсумками першого «круглого столу» на тему «Україна в Європі: мир і розвиток». Захід організований громадською організацією «Німецько-український форум» у співпраці з ініціативою «Future Business Ukraine».

«Йде війна, яка повинна бути припинена якомога швидше. Перемир'я повинне перетворитися на мир. Країна перебуває в дуже важкій економічній ситуації», – йдеться у документі.

Енергопостачання знаходиться під загрозою, а жителі регіонів, в яких йдуть військові конфлікти, знаходяться в тяжкому становищі, ускладнено постачання продуктами харчування та паливом жителів цих регіонів, зазначається в меморандумі.

Нагадаємо, «на круглому столі», який відбувся у Відні, обговорювалися можливі шляхи виходу з ситуації, що склалася, а також були розроблені пропозиції щодо врегулювання кризи:

- надалі конфлікт на Сході і Півдні не може бути вирішений шляхом війни. Військові зіткнення приносять українському народу тільки горе і нужду;
- всі сторони потребують політичного виходу з конфлікту, який матиме тривалу і стійку дію. Це рішення має бути вигідним для всіх сторін;
- першим кроком має бути виконання в повному обсязі під контролем ОБСЄ угоди про припинення вогню, яку було прийнято в Мінську 5 вересня 2014 р.

Це означає, що Росія повинна прийняти умову про територіальну цілісність і суверенітет України з урахуванням децентралізації, як і пропонує український уряд. Будь-яка підтримка зусиль щодо від'єднання регіонів від України має бути припинена. У той же час, український уряд повинен рішуче протидіяти радикальним групам, які застосовують насильство щодо російськомовного населення та інших груп українського населення. Безпека кордону між Росією і Україною має бути гарантована. Необхідно покласти край поставці через кордон військової техніки та бійців. ОБСЄ уповноважена контролювати цей прикордонний режим. Іноземні солдати повинні піти з України. Учасникам незаконних збройних формувань на Сході України має бути забезпечена амністія, якщо вони не скоїли тяжких злочинів.

Для стабілізації ситуації в Україні та відновлення інфраструктури необхідні спільні зусилля Заходу і Росії. Програми всіх країн-донорів повинні координуватися через загальні комітети. Умови для видачі кредитів на відновлення потрібно збалансувати. Росія повинна адекватно надати ті ж послуги, як країна-донор, і мати ті ж права, що й країни ЄС.

Необхідно зробити зусилля щодо стабілізації ситуації в цілому регіоні. Сюди, в тому числі, відносяться кроки, які були узгоджені між Німеччиною і Росією в Мезебергу (Німеччина) щодо Придністров'я.

Для успішного економічного розвитку України необхідна спільна кооперація між великими економічними регіонами – Європейським Союзом та Росією. Позитивним є той факт, що Європейська Комісія розпочала процес співпраці з Євразійською економічною комісією. Цей процес повинен закінчитися зняттям торговельних обмежень між ЄС та Євразійською економічною комісією.

Росії та Україні необхідно надати рівні можливості безвізового транспортного сполучення з країнами ЄС.

Статус Криму може бути визначений тільки через угоду між Україною і Росією, яка має бути підтверджена і гарантована міжнародним співтовариством. Предметом цієї угоди повинен бути обширний захист прав людини для всіх жителів Криму, включаючи: право на вільне пересування російських і українських громадян, право на вільний вибір місця проживання і вільну економічну діяльність, а також обширний захист інвестицій та приватної власності. Статус російської військової бази в Севастополі має бути визначений. Україна повинна забезпечити безперешкодне необхідне водо- і енергопостачання Криму, а також вільний транспортний рух.

Україна оновлює і підтверджує основне положення про позаблоковий статус країни, прийняте у 1996 році, що відповідає інтересам безпеки Росії. Росія гарантує недоторканність кордонів України і спеціальне узгоджене рішення для Криму. Росія повинна визнати право України на асоціацію з ЄС. Україна має право забезпечувати себе необхідним озброєнням у цілях достатнього самозахисту і захисту кордонів. Військові дії по обидва боки українського і російського кордону мають бути врегульовані за допомогою консультаційного механізму.

Газотранспортні шляхи, які проходять через Україну, повинні бути технічно модернізовані спільними зусиллями України, ЄС та Росії через тристоронній консорціум і експлуатуватися за правилами енергетичного ринку ЄС. План, запропонований у Берліні з боку ЄС щодо вирішення газового конфлікту, повинен бути швидко реалізований. Це буде неможливо без підтримки України з боку ЄС.

Росія та Україна мають успішні спільні підприємства, мета яких – тристороння співпраця із західними підприємствами для залучення ноу-хау і капіталу. Їхнє завдання – виробництво конкурентоспроможних продуктів на міжнародному ринку. Такі домовленості

сприяють майбутньому економічному розвитку України і Росії та заслуговують на максимальну підтримку.

У новій Конституції України повинні бути зафіксовані правила делегування повноважень. Відповідальність регіонів має зрости; повинні бути налагоджені власні механізми надходження податків, так само, як і врегульовані повноваження в галузі освіти і культури. Російська мова повинна захищатися і підтримуватися відповідно з існуючими стандартами ЄС щодо захисту національних меншин.

ЄС зобов'язаний підтримати мирні домовленості і знаходження взаєморозуміння шляхом поступової відмови від санкцій щодо Росії, залежно від успіху мирного процесу. Таким же чином процес мирних домовленостей має супроводжуватися припиненням торговельних обмежень з боку Росії до своїх сусідів і країн ЄС.

Україна і Росія мають домовитися про постійно діючий формат і організації для підтримки процесу примирення. За цими питаннями можна було б створити комісію з історичних та політичних питань, спільний економічний форум, платформу з обміну молоді та представників суспільства і журналістів.

Стабілізація і реформування України є завданням, в якому зацікавлені і ЄС, і Росія [4].

Відверта загроза більш масштабної війни в Україні була озвучена пропагандистом Кремля С.Марковим, який заявив, що Росії необхідно повалити київський уряд і зайняти Одесу й Харків. Тільки тоді, пише він, «санкції будуть зняті, хунта піде з влади, а Україна стане федеральною і демократичною країною».

Таке словесне розпалювання війни, безсумнівно, націлене на Захід, який нині розглядає введення нових санкцій, серед яких називають і відключення Росії від банківської системи SWIFT, що завдасть непоправної шкоди російській економіці. Прем'єр-міністр Росії Д.Медведев попередив, що Росія відповість на це найжорсткішим чином – і йдеться не тільки про економічні заходи.

Колишній міністр закордонних справ Росії І.Іванов зробив таку заяву: «В умовах відсутності діалогу на політичному рівні і різко збільшеної взаємної недовіри ймовірність неспровокованих інцидентів, у тому числі з ядерною зброєю, істотно зростає».

Припущення, що в Україні діє легіон НАТО, Генеральний секретар Альянсу Є.Столтенберг назвав «нонсенсом». Він чітко зазначив – єдиними іноземними військами на території України є російські війська. Моніторингова комісія ОБСЄ теж визнала і засвідчила факт, що саме озброєні терористичні угруповання обстрілювали житлові райони Маріуполя.

На думку політичного експерта В.Карасьова, В. Путін «іде ва-банк. Він не виключає, що в Росії буде критика військової агресії проти України, тому він шукає алібі. Шукає виправдання, говорячи, що Україна не хоче мирного врегулювання і про те, що в Україні воює натівський легіон. У Росії є думка, що українці – це братній народ, а як можна воювати проти «братнього народу». А проти військ НАТО в Україні воювати можна».

Головний редактор журналу «Росія в глобальній політиці» Ф.Лук'янов зазначає, що у В. Путіна змінилася риторика через те, що так званий «мінський формат», на який поклали надії заморозити конфлікт, не спрацював. За його словами, те, на що робили ставку, що змушувало В. Путіна бути стриманим у своїх висловлюваннях, не спрацювало. «Всю відповідальність покладають на Росію. Путін вирішив продемонструвати, що можна говорити по-іншому», – вважає Ф. Лук'янов.

Частиною сценарію продовження повномасштабного наступу на Донбасі експерти вважають також припинення Росією контактів з Парламентською асамблеєю Ради Європи (ПАРЄ). Формально це стало наслідком прийняття ПАРЄ резолюції щодо Росії, якою на РФ було накладено дипломатичні санкції, які позбавляли росіян права голосу в ПАРЄ. За ухвалення документа проголосувало 160 депутатів, проти – 42. У схвалених нормах документа ПАРЄ поширила на РФ низку незначних обмежень до кінця 2015 р. Зокрема, росіяни не мали права брати участь у місіях зі спостереження за виборами, бути доповідачами, а також бути призначеними як представники ПАРЄ в інших органах.

Однак асамблея вирішила повернутися до перегляду цього питання у квітні. Ця поправка стала компромісною, вона передбачає, що під час відкриття наступної сесії асамблея має оцінити, чи зробила Росія якісь кроки для деескалації ситуації на територіях України, Грузії та в Придністров'ї, окупованих її військами або проросійськими силами. Утім, російська делегація на знак протесту залишила ПАРЄ та припинила всі контакти з асамблеєю до кінця року.

Президент Росії В. Путін пішов шляхом самоізоляції, вважає український політолог А.Золотарьов. «Потрібно дивитися на історичні аналогії. На початку 1930-х років Японія покинула Лігу Націй, потім – Італія. Це не привело до миру. Стало містком до розгортання Другої світової війни. Найбільш тривожними є такі випадки, коли відкидаються міжнародні інституції, які можуть обмежити якісь політичні дії країни. Зараз Путін відкидає будь-які можливі обмеження», – зазначив він. За словами експерта, така самоізоляція в кращому для світу випадку призведе до великих потрясінь у Росії через певний час. У гіршому – до ескалації бойових дій на Донбасі.

Тим часом зусилля щодо врегулювання ситуації на Донбасі активізувалися як з боку України, так і з боку її європейських та американських партнерів. Вони зосереджені як у політичній та дипломатичній площинах, так і у військовій сфері.

21 січня 2016 року в Берліні ситуацію на Сході України обговорювали міністри закордонних справ Росії, України, Німеччини та Франції. Зустріч завершилася спільним закликом до припинення бойових дій.

22 січня 2016 р. відбулося засідання Радбезу ООН по Україні, яке було скликане за ініціативою Литви. На зустрічі вкотре засудили ескалацію конфлікту на Донбасі. Однією з основних причин загострення ситуації члени РБ ООН назвали значну військову підтримку бойовиків на Донбасі. Однак, як і на багатьох попередніх засіданнях Радбезу ООН, резолюції щодо засудження дій Росії так і не було прийнято через її ж вето. У зв'язку з цим, як заявила голова Комітету Верховної Ради у закордонних справах та народний депутат України Г.Гопко, Україна апелюватиме до ООН, щоб там переглянули ефективність діяльності Ради національної безпеки ООН. Те саме стосується й інших організацій, говорить нардеп Г.Гопко. Вона наголосила, що нині потрібна своєрідна коаліція провідних організації та держав світу. Вони повинні сьогодні на порядок денний поставити розв'язання конфлікту в Україні у свої «топ-пріоритети».

Продовження дискусії щодо врегулювання на Сході України відбулося в Мюнхені на 51-й конференції з безпеки. Під час свого виступу на форумі канцлер Німеччини А.Меркель підкреслила, що останні візити лідерів Німеччини і Франції до Києва та Москви були важливими, хоч вона і не впевнена, що президент РФ В. Путін почув їх з Олландом. «Після вчорашніх переговорів з Олландом ми ще не знаємо, чи досягли ми успіху. Але я вважаю, що цей візит мав сенс», – сказала канцлер Німеччини.

Канцлер Німеччини вважає, що Росія також повинна зробити свій внесок для подолання кризи в Україні. «Надзвичайно важливо виробити фундаментальні кроки, які дозволять реалізувати і вдихнути нове життя в мінські домовленості. Я вважаю, що доцільно було зробити спробу, щоб полегшити долю жителів східної України», – зазначила А.Меркель, коментуючи переговори з В. Путіним.

Президент Росії В. Путін має зробити вибір – забратися з України або опинитися в ізоляції, заявив у Мюнхені віце-президент США Д.Байден. «У межах компетенції Москви – припинити військове розв'язання конфлікту на Сході України. Не вірте нікому, хто вам каже, що це не так. Я гарантую вам, що це правда. Саме керівництво, навчені вояки безпосередньо підзвітні пану Путіну. Наше спільне прагнення полягає в тому, щоб зберегти територіальну цілісність України, встановити непорушність кордонів. Обвалити економіку Росії – не ціль США. Але президент Путін має зробити вибір: геть з України, або його очікує ізоляція і величезні економічні втрати у самій Росії», – наголосив Д. Байден.

Порушення суверенітету України є загрозою існування вільної Європи, констатував він. «Ми повинні зосередитися на серйозніших погрозах для вільної Європи: спроба

підірвати суверенітет України, використання корупції для підриву економіки держав та енергетична політика. Ми повинні зберегти підтримку суверенітету України. Все, що відбувається там, має відгос далеко за межами України», – підкреслив Д. Байден. При цьому він заявив, що США й надалі надаватимуть Україні підтримку в забезпеченні безпеки. «Ми будемо продовжувати надавати допомогу в плані безпеки Україні не для того, щоб розпалювати війну, а для того, щоб дати Україні можливість оборонятися. Ми не віримо у військове вирішення української кризи і повинні шукати мирне вирішення конфлікту, але не можна заборонити Україні оборонятися», – зазначив він.

Канцлер Німеччини А.Меркель неодноразово висловлювала переконання, що конфлікт на Донбасі потрібно вирішувати мирним шляхом, і виступає проти поставок зброї в Україну. «Німеччина не підтримуватиме Україну зброєю. Я переконана, що цей конфлікт має вирішуватися невійськовим шляхом», – заявила А. Меркель. Глава МЗС Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр також наголошував, що кількість жертв конфлікту на Сході України внаслідок передачі з боку США летальної зброї лише збільшиться і застеріг США від цього кроку.

Отже, США та Європа розійшлися у поглядах з приводу озброєння України. Це, зрештою, грає на руку В. Путіну, пише оглядач видання Bloomberg. Інший сенатор-республіканець – Б. Коркер – у кулуарах безпекової конференції у Мюнхені висловив думку, що «сама позиція Німеччини стримує адміністрацію Обами». «Не маю жодного уявлення, як наша дипломатія може досягнути успіху, якщо за нею не стоїть сила. Німеччина та вся Європа заохочували Україну йти на Захід і тепер, у час біди, так чинять. Я дуже розчарований відповіддю Меркель», – цитує реакцію Б. Коркера оглядач Bloomberg Д. Рогін. Він прогнозує, що, зрештою, позиція А.Меркель може примусити Б. Обаму відмовитись від надання Україні зброї.

Українські експерти в питанні, чи допоможе Україні зброя від США виграти війну, фактично одностайні. «Отримання зброї від США чи інших країн не може бути гарантією припинення війни. Ніхто не може з упевненістю стверджувати, що якщо буде американська зброя, Путін враз припинить війну. Це вагомий крок до посилення позицій України та підвищення боєздатності», – вважає політичний експерт К. Матвієнко. Він також зауважив, що готуватись Україна має до всього і вже має думати про засоби протиповітряної оборони, тому що ніхто не знає, у яку фазу війна перейде завтра і чи буде це «гібридна війна».

Якщо Україна не зможе отримати військову допомогу від США, нам доведеться її купувати в кредит або домовлятися про знижену ціну на зброю, прогнозує експерт із зовнішньої політики та міжнародної безпеки О. Мельник, коментуючи питання надання зброї від США та інших країн. Отримати зброю з інших країн у формі продажу цілком реально, адже це не заборонено і Україна має на це право, підкреслює О. Мельник.

Водночас політолог В. Дехтєвський вважає, що Б. Обама втратив більшість в обох палатах парламенту, тому він перегляне свої позиції та не буде таким категоричним. «У Обами вже немає такої підтримки, навіть серед демократів, через це шанси України отримати військову зброю, летальну – зростають. Проте він все ще має важелі впливу, як затягти цей процес. Наприклад, надати зброю летальну, але оборонного характеру», – припускає політолог. На його думку, як вихід із ситуації, якщо США не готові до публічності, Америка може надати зброю Україні таємно чи неофіційно, тому що для відкритої допомоги США потрібно більше рішучості, доказів, аргументів. В іншому випадку зброю доведеться купувати, у тому числі й у США [5].

З іншого боку, певні сподівання покладаються на чергову зустріч лідерів «норманської четвірки» у Мінську. Після зустрічі в Мінську голів країн «нормандської четвірки» можливе рішення щодо припинення вогню на Донбасі, повідомляє прес-служба Президента України. Там нагадали, що Президент України П.Порошенко, президент Франції Ф. Олланд, федеральний канцлер Німеччини А. Меркель та президент РФ В. Путін обговорили під час телефонної конференції в нормандському форматі шляхи досягнення мирного врегулювання ситуації на Донбасі. Співрозмовники досягли прогресу в обговоренні комплексу заходів з

імплементатії Мінських домовленостей. Вони домовилися провести експертні консультації у Берліні представників МЗС та зустріч Тристоронньої контактної групи за участю підписантів Мінських домовленостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вирішення конфлікту в Україні: мирний шлях, територіальна цілісність і децентралізація / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/razreshenie-konflikta-v-ukraine-mirnyu-put-territorialnaya-celostnost-i-decentralizaciya-557001.html>
2. Врегулювання на Донбасі: політичні та військові можливості в оцінках експертів / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=807:shlyakhi-vregulyuvannya&catid=8&Itemid=350
3. «Женевська четвірка» домовилася про звільнення захоплених будівель в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/909170-jenevskachetvirka-domovilasya-pro-zvilnennya-zahoplenih-budivel-v-ukrajini.html>
4. Могеріні заявила що санкції з Росії від ЄС залишатимуться незмінними поки триває конфлікт за її участю на Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.net/ua/#news/details/main/50405109/>
5. Переговори в Женеві: сторони домовилися про кроки врегулювання ситуації / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dw.de/17576607

Sokalosh Alexander. THE MILITARY AGRESSION OF RUSSIA AGAINST UKRAINE (2014-2016)

The article presents the results of empirical research on conflict in Ukraine. The analysis of scientific literature demonstrates that the characteristics of this conflict is very relevant given the fact that it refers to our country.

Keywords: *annexation of Crimea, military aggression, counter-terrorism, anti-terrorist operation (ATO), Ukraine, Normandy format, Russia, Minsk agreements.*